

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1915 kl. 5 e. m.

Särskilda utskottets nr 1 utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om behörighet att utöva läkarkonsten, dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Biörklund, Schotte, Almer, von Geijer, Hult, Carl Eklundh, Holmdahl, Vennerström, Jönsson i Slätåker och Hedström.

Genom en den 26 februari 1915 dagtecknad proposition, nr 85, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, inhämtat riksdagens yttrande över nedan intagna förslag till förordning om behörighet att utöva läkarkonsten.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft följande med anledning av propositionen väckta motioner nämligen:

inom första kammaren:

nr 79 av herr *Almer*,

nr 85 av herr *Österberg* och

nr 86 av herr *Carl Eklundh* samt

inom andra kammaren:

nr 217 av herr *Kaijser m. fl.*,

nr 218 av herr *Olofsson* i Digernäs och

nr 219 av herr *Lindhagen*.

Beträffande innehållet i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition får Kungl. Maj:ts utskottet hänvisa till propositionen. *proposition.*

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 11 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.)

Herr Almers
motion.

Herr *Almer* har i sin ovannämnda motion anfört:

»I en till riksdagen avlåten kungl. proposition nr 85 har Kungl. Maj:t hemställt om riksdagens yttrande över ett den kungl. propositionen åtföljande förslag till förordning om behörighet att utöva läkar-konsten. I § 7, första stycket, av ifrågavarande förslag stadgas böter eller fängelse för den som utan att vara behörig mot ersättning be-handlar vissa angivna sjukdomar. Bland dessa är särskilt angivet lung-sot. Utom denna särskilda form av tuberkulos finnes emellertid andra tuberkulösa sjukdomar, vars behandling av icke sakkunnig kan få de mest avskräckande följder. Det torde här vara tillräckligt att påpeka en dylik sjukdom nämligen tuberkulosen i lederna. Denna åkomma förväxlas synnerligen ofta av den icke sakkunnige med vrickning och behandlas helt naturligt så, som lekmannen tänker sig denna sjukdom böra behandlas, nämligen med knådningar och »dragnig i rätte». Detta är emellertid raka motsatsen till den behandling som vetenskapen lär. En tuberkulös ledaffär bör behandlas med immobilisation, helst i gips och varje rörelse eller massageliknande behandling gynnar endast sjukdomens utveckling. Ett exempel: En 20-årig flicka med höftsjuka, höftledstuberkulos, behandlas i 2 perioder under flera veckors tid för vrickning i höften av en beryktad »klok gumma» medelst knådning å och kraftig dragnig i det sjuka benet samt risgrötoms-lag. Efter hem-komsten befann sig den sjuka i det mest beklagansvärda tillstånd. Operation föreslogs nu som en sista resurs, men kom ej till stånd. Hon avled strax efteråt. Hon borde dock genom i tid inledd sakkunnig behandling kunnat komma till hälsa. Uppenbarligen är uttrycket »lung-sot» för trångt och bör utbytas mot »tuberkulos».

I medicinalstyrelsens förslag är här på som synes övertygande skäl ännu en sjukdom upptagen nämligen kräfta. De ödesdigra följder som denna sjukdoms för sena upptäckt och felaktiga behandling äro av den art, att de bort mana till att inränga densamma bland de sjuk-domar, som böra vara ett »noli me tangere» för kvacksalvare vare sig dessa göra i salvor eller sockerpiller.

I sista stycket av samma paragraf synes uttrycket »människors» böra utgå, för att vid bedömandet, om använda medel äro farliga eller ofarliga, hänsyn må tagas till fallet i fråga. Ett medel som för män-niskor i allmänhet, friska människor, är ofarligt kan vara allt annat än ofarligt för en sjuk person.

Jag tillåter mig således hemställa,

att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av § 7 i ovan berörda förordning: Om någon som ej är eller varit därtill behörig, utövar läkar-konsten och därvid mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, *tuberkulos*, *kräfta* eller sådan smittosam sjukdom — — — (lika med förslaget) — — — månader. Sker — — — (lika med förslaget) — — — ett år. Utöver — — — (lika med förslaget) — — — medel, som äro farliga för liv och hälsa.»

Herrar *Österberg* och *Olofsson* i Digernäs hava i sina lika lydande motioner anført:

Herrar
Österbergs och
Olofssons
motioner.

»Då jag icke delar Kungl. Maj:ts i propositionen nr 85 till riksdagen avgivna förslag till förordning om behörighet att utöva läkar-konsten, i vad den avser att lägga hinder i vägen dels för legitimerad homöopatisk läkarverksamhet och dels för s. k. obehöriga att bedriva läkarverksamhet, när betalning mottages för rådfrågningar och utskrivning av recept, får jag härmed föreslå vissa ändringar i nämnda förordning.

Av det »Utdrag ur protokollet för civilärenden», som åtföljer Kungl. Maj:ts nådiga proposition angående förslag till förordning om behörighet att idka medicinsk praktik framgår, att den obehöriga praktiken eller det s. k. kvacksalveriet under de senaste åren nått en synnerligen stor omfattning, ja så stor, att den påkallat lagstiftarnes särskilda uppmärksamhet. Denna den obehöriga praktikens i så hög grad ökade utbredning beror utan tvivel till högst väsentlig del *dels* på det stora förtroende, med vilket allmänheten omfattat den under de sista åren sig allt mera utbredande homöopatiska läkemetoden *och dels* på den avvisande, ofta mycket fientliga hållning, som läkarekåren i stort sett och icke minst dess ledande män intagit till densamma, varpå många exempel kunde anföras även från officiella aktstycken, vilken omständighet åter vållat, att mången läkare som annars skulle önskat att på grund av dess stora överlägsenhet studera metoden, icke velat eller vågat detta på grund av trycket, för att icke säga det hotande föraktet från gamla vänners och kollegers sida. Härav har följden blivit den, att metoden i beklagligt stor utsträckning kommit i händerna på illegitima praktici, som tyvärr ofta saknat alla förutsättningar för läkekonstens handhavande. Att det emellertid även finnes många obehöriga, som tagit saken djupare och på mera allvar, och som därför även kunnat påvisa många förvånande

resultat, där den härskande metoden kommit till korta, det lärer nog vara bekant för mer än en bland riksdagens ledamöter.

Så mycket mer måste man då förvånas över läkarnes avvisande hållning. Den kan knappast förklaras av de enstaka fall, där misstag begåtts eller där bristande insikt och noggrannhet eller alltför stark tro på metodens verksamhet vållat sämre resultat, som utan minsta omnämnande av de många lyckade kurerna med begärlighet anföras i tjänsteläkarnes rapporter, men som tyvärr förekomma inom alla skolor och läger.

Ej heller kan motståndet gärna förklaras av den förmenta ovetenskaplighet hos metoden, med vilken man söker att bemantla sin ovilja, ty den enklaste lekmannalogik säger, att om kurerna äro sanna, så måste de hava en vetenskaplig förklaring, låt vara att vetenskapen ej ännu funnit densamma; och det är ju så mycket annat, som ännu står oförklarat inom den medicinska vetenskapen. För den sjuka allmänheten ligger emellertid det viktigaste intresset icke i vetenskapliga förklaringar eller i att bliva behandlad efter en viss skolas »vetenskapliga» metod, utan *i att bliva botad*.

Nu visar all samlad jämförande statistik i genomsnitt 50 procent mindre dödlighet vid homöopatisk behandling; och vill jag härvid särskilt fästa uppmärksamheten vid sinnessjukvårdsanstalterna i U. S. A., där de friskutskrivnas antal är dubbelt så högt och underhållsdagarnas antal cirka hälften så litet vid de för homöopatisk behandling avsedda anstalterna. — Vilken ökad möjlighet ett dylikt förhållande skulle medgiva oss att bereda plats åt många sinnessjuka, som nu få vänta långa tider, är ju uppenbart.

Vid många svåra akuta sjukdomar ställer sig behandlingens resultat ännu mycket gynnsammare för den homöopatiska läkemetoden, såsom vid kolera, rödsot med flera smittosamma sjukdomar samt många s. k. inflammatoriska sjukdomar.

Så är t. ex. lunginflammation den sjukdom, som i regel årligen skördar de flesta dödsfallen. Enligt den från många olika trakter av världen insamlade statistiken utgör dödlighetsprocenten i genomsnitt 29,5 %. Dödligheten i Stockholm i denna sjukdom utgjorde 1907—11 i genomsnitt 28,8 %, medan dödligheten vid homöopatisk behandling enligt världsstatistiken blott utgör cirka 4 %.

Då det sålunda måste vara av synnerligen stor vikt för allmänheten, att rättighet att utöva legitimerad homöopatisk verksamhet bör i landet medgivas, torde ett tillägg till § 1 av nedanstående innehåll vara på sin plats:

§ 1.

- 1) — — — — —
- 2) — — — — —
- 3) — — — — —

4) Så länge undervisning i den homöopatiska läkemetoden och dess tillämpning icke meddelas vid någon av landets medicinska högskolor, må svensk eller utländsk medborgare, som inför medicinalstyrelsen företer intyg om avlagd fullständig godkänd läkareexamen vid någon under vederbörande stats kontroll stående medicinsk skola i Europa eller Amerika, där jämväl homöopati ingår som examensämne, anses berättigad att idka homöopatisk praktik under villkor, att han ställer sig till efterrättelse de allmänna bestämmelserna i gällande läkareinstruktion.

Det framgår oförtydligt av vad chefen för civildepartementet anför i den kungl. propositionen och vad även de hörda myndigheterna medgiva, att den i många bygder bedrivna s. k. obehöriga praktikerverksamheten, där den icke utövas yrkesmässigt och mot betalning, är till icke så liten nytta. Men det kan icke bestridas, att på många håll utövas praktikerverksamhet även mot betalning av personer, som göra sig väl förtjänta av att få fortsätta sin verksamhet.

Varför riksdagen varit obenägen att gå med på en lagstiftning mot s. k. kvacksalvare, beror på, som säges, att det varit svårt att finna en utväg att medgiva den nyttiga lekmannaverksamheten, medan man söker finna medel att straffa och utrota humbug och geschäft på läkekonstens område.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag, som fått uttryck i lagförslaget § 7, skulle all obehörig praktikerverksamhet vara förbjuden, där betalning mottages för lämnade råd och utskrivning av recept. Med detta förslags antagande bleve följden, att även den nyttiga verksamhet, som utövas av obehöriga praktiker till massor av sjukas obestridda nytta, skulle tvingas att upphöra.

Säkerligen torde riksdagens landsbygdsledamöter minst av alla vara benägna för en sådan våldsam åtgärd, därest tillfyllestgörande bestämmelser mot kvacksalveriet kunde åstadkommas, utan att den obehöriga praktikerverksamheten, som är till nytta, därmed fölle under samma straffdom.

Av propositionen bilagda uttalanden framgår, att läkarna ha mångfaldiga fel och brister att anföra mot dem, som utöva s. k. obehörig läkarepraktik. Och hårresande skildringar anföras till bevis för, att ingen annan verksamhet på läkekonstens område är tillförlitlig, än den som utövas av de praktiserande läkarna. Men det torde dock i verkligheten vara så, att allmänheten har rätt delad uppfattning i nämnda avseende. Och obestriddligen äro icke de praktiserande läkarna ofelbara, utan det finns nog många exempel på, att de icke förmått att lindra sjukdom eller bota, ehuru de föreskrivit medicin och ordinerat mångahanda villkor, som patienten skulle underkasta sig.

I de många fall, att personer, som sökt praktiserande läkare, men icke blivit hjälpta, sedermera hos obehörig praktiker får hjälp och blir frisk, så är det självfallet, att allmänheten finner sig böra söka praktiker framför den legitimerade läkaren.

Det synes vara mest vunnet i denna fråga, om § 7 finge en sådan avfattning, att samtidigt den riktade en skarp udd mot kvacksalveriet den gav rätt åt obehörig praktiker, som visar sig vara ofarlig i sin praktik, men samtidigt gagnande, att få utöva verksamhet även mot betalning.

Ehuru jag förstår, att man här skall bli missuppfattad och av yrkesläkarna anses som den där vill skada dem i utövande av en dyrt förvärfvad konst, så torde dock allmänhetens intressen icke helt böra ignoreras, utan dess väl vara skarpt i sikte då det gäller att lösa föreliggande fråga. Och jag får säga, att med den skärpning i straff, som jag föreslår, och det förbud mot puffning och annonsering, som även ifrågasättes, det humbugartade geschäftet torde kunna stävjas, medan en god och lojal verksamhet av obehöriga praktiker medgives.

På grund av det anförda föreslås, att § 7 må få följande lydelse:

§ 7.

1) Om någon — — — — — särskilda föreskrifter, »så framt han ej samtidigt bevisligen tillrätt patienten att vidtaga nödiga försiktighetsmått till förhindrande av smittans spridning och att skyndsamt söka legitimerad läkares hjälp» — — — — — fängelsestraffet höjes till ett år.

(Andra stycket i § 7 i kungl. propositionen utgår och följande 3 stycken tillfogas):

2) Envar obehörig, som ämnar yrkesmässigt mot betalning utöva medicinsk praktik, åligger det att genom personlig inställelse därom göra anmälan hos länets förste provinsialläkare och därvid styrka sig äga god fräjd samt angiva omfattningen och arten av sin praktik.

Försummelse härutinnan straffas med 50 kronor böter och i de fall att icke anmälan ändå godvilligt därefter sker med böter intill 100 kronor.

3) Obehörig praktiker må ej genom annonsering i offentliga tidningar sprida kännedom om av honom såsom botade uppgivna sjukdomsfall. Ej heller må den obehörige praktikern resa omkring och hålla mottagningar på annan ort, än där han är bosatt, än mindre genom annonsering eller andra tryckta meddelanden anordna dylika på förhand tillkännagivna mottagningar. Förseelse häremot straffas med böter från 50 till 500 kronor.

4) Den obehörige skall till möjligen efteråt rådfrågad läkares ledning lämna patienten en skriftlig uppgift innehållande dennes namn, ålder, hemvist och postadress, det använda läkemedlets sammansättning eller namn (vid homöopatiska läkemedel även den använda potensen) samt den givna bruksanvisningen. Förseelse häremot straffas med böter intill 100 kr.

Med de av mig föreslagna bestämmelserna, torde kontroll på utövare av obehörig praktik vinnas och i de fall, att någon sådan skulle hemfalla åt kvacksalveri eller på annat sätt överträda sin ställning, han då därför måtte kunna lagföras och straffas.

På grund av vad jag sålunda här anfört, får jag yrka,

att Kungl. Maj:ts proposition nr 85 om behörighet att utöva läkarkonsten, i vad den avser § 1 och § 7, icke måtte vinna riksdagens bifall, utan att nyssnämnda §§ måtte få den lydelse, som av mig föreslagits. Dock med rätt för utskottet att göra erforderliga formella ändringar.»

Herrar *Eklundh* och *Kajiser* m. fl. hava i sina likalydande motioner anfört:

»I en till riksdagen avlåten kungl. proposition nr 85 har Kungl. Maj:t hemställt om riksdagens yttrande över ett den kungl. propositionen åtföljande förslag till förordning om behörighet att utöva läkarkonst.

Herrar
Eklundhs
och *Kajisers*
m. fl. motioner.

Vår lagstiftning står visserligen på den ståndpunkten, att läarkonsten får utövas endast av läkare, men den har saknat medel att upprätthålla denna bestämmelse. Skulle nu Kungl. Maj:t enligt § 1 mom. 4 kunna för viss tid giva lekman tillåtelse att inom riket utöva läarkonsten, så tror jag, att det mycket snart skall visa sig att Kungl. Maj:t icke har i sin hand att, om det skulle visa sig behöfvligt att återkalla tillåtelsen, förhindra verksamhetens fortsättande. För de fall, då det kan vara önskvärt, att en utländsk läkare vinner legitimation, torde hädanefter som hittills frågan lämpligast ordnas dispensvägen, vadan jag anser, att mom. 4 av § 1 bör helt utgå.

I § 3 äro straffbestämmelser mot läkarna oförtjänt partiska. Om exempelvis en läkare dömes efter någon av i nämnda paragraf omförmälda strafflagsbestämmelser och sonat sitt brott, vet jag ej, varför han därutöver skall straffas genom att berövas möjligheten till att livnära sig, möjligheten att upprätta sig, varför jag anser, att nämnda paragraf bör utgå. Härav följer ock att § 5 bör utgå.

Beträffande § 4 hemställer jag om sådan ändring, att läkarens förlust av rätten att utöva läarkonsten ej skall räcka längre än för tid han är sinnessjuk och ej — som föreslagits — för tid han åtnjuter tjänstledighet; den beviljade tjänstledigheten kan nämligen räcka längre än sjukdomen.

Då vidare — enligt mitt förmenande — det ej kan vara rättvist, att läkare, som är berövad sin rätt att utöva läarkonsten, straffas hårdare än en i konsten alldeles okunnig person, får jag föreslå att i § 7 sjunde raden orden »i högst sex månader» ändras till »i högst ett år», och i följd därav även straffmaximum för kvacksalvaren höjes till 2 år. Då det vidare synes mig vara synnerligen svårt för både åklagare och åklagad att *bevisa* det skada på grund av kvacksalveri ägt rum, och då sista delen av andra stycket av § 7 sannolikt tillkommit för att hindra åtal av sådana lekmän, som i från läkare avlägsna orter hjälpa hastigt insjuknade eller skadade personer, håller jag före att detta mål bättre skulle kunna nås på så vis, att 7:de §:s andra stycke slutade efter ordet dömas i 3 raden, och att i stället till § 9 gjordes följande tillägg: »och ej heller den lekmanverksamhet, som avser endast tillfällig hjälp».

Som det även är allom bekant, att flere kvacksalvare genom att giva sig ut för läkare, i det att de kalla sig »homeopatisk läkare», »naturläkare» »vattenläkare» o. s. v. bedraga allmänheten, som därigenom får den föreställningen, att personen i fråga verkligen är läkare, anser jag, att till § 7 bör fogas ett tillägg till förhindrande av dylikt

tilltag. Jag får därför föreslå ett tillägg av följande lydelse: »Tilllägger sig någon som ej är eller varit behörig utöva läkarkonsten titeln läkare eller annan titel, som uppenbarligen är avsedd att bibringa allmänheten föreställningen att han är examinerad läkare, straffes med böter intill ett tusen kronor».

Jag får vidare föreslå i § 12 omförmälda böter bestämmas att lika fördelas mellan kronan och åklagare, då i flere fall åklagaren torde få vidkännas ej blott besvär utan även kostnader.

På grund av det anförda får jag hemställa, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av Kungl. Maj:ts förslag.

Förslag

till

förordning om behörighet att utöva läkarkonsten.

Med upphävande av de i Kongl. Maj:ts Privilegier för Collegium Medicum den 30 oktober 1688 givna straffbestämmelser för obehörigt utövande av läkarkonsten förordnas som följer:

§ 1.

Behörighet att utöva läkarkonsten tillkommer

1) den, som inom riket avlagt medicine licentiat-examen och därefter vunnit legitimation som läkare (legitimerad läkare);

2) den, som, utan att vara legitimerad läkare, innehar läkarbefattning, vartill han blivit av Kungl. Maj:t utnämnd;

3) den, som, utan att vara legitimerad läkare, är av medicinalstyrelsen förordnad att tjänstgöra såsom vikarie för läkare eller såsom extra läkare eller är av vederbörande myndighet förordnad till läkare vid den militära sjukvården eller är förordnad att vara underläkare eller amanuens vid offentlig klinik eller poliklinik.

§ 2.

Ansökan om legitimation, som i § 1 1) sägs, göres hos medicinalstyrelsen. Styrker sökanden därvid, att han inom riket avlagt medicine licentiatexamen, skall medicinalstyrelsen meddela honom legitimationsbevis, där ej i avseende å sökanden föreligger sådant förhållande, på grund varav vunnen legitimation enligt vad nedan stadgas skall återkallas.

§ 3.

Varder legitimerad läkare på grund av sinnessjukdom ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall legitimationen av medicinalstyrelsen ofördröjligen återkallas; dock att, där han innehar läkarbefattning, vartill han blivit utnämnd av Kungl. Maj:t eller av medicinalstyrelsen, legitimationen må återkallas allenast för tid, under vilken han lider av sjukdom. Tillfrisknar han, må han ånyo vinna legitimation.

Läkare, som avses i § 1 2), vare ej behörig att utöva läkarkonsten under tid, då han lider av sinnessjukdom.

§ 4.

Om någon, som varit behörig att utöva läkarkonsten, men ej äger sådan behörighet, mot ersättning utövar läkarkonsten, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

§ 5.

Om någon, som ej är eller varit därtill behörig, utövar läkarkonsten och därvid mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, lungsot eller sådan smittosam sjukdom, till förekommande av vars införande i eller utbredning inom riket Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter, eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning,

straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller med fängelse i högst ett år. Sker det yrkesmässigt, må tiden för fängelsestraffet höjas till två år.

Utövas eljest läkarkonsten av någon, som ej är eller varit därtill behörig, och sker det yrkesmässigt, då skall till böter från och med femtio till och med ettusen kronor dömas.

Tillägger sig någon, som ej är eller varit behörig utöva läkarkonsten, titeln läkare eller annan titel, som uppenbarligen är avsedd att bibringa allmänheten föreställningen att han är examinerad läkare, straffes med böter intill ettusen kronor.

§ 6.

Är någon delaktig i förseelse mot denna förordning, straffes efter ty i 3 kap. strafflagen för varje fall är stadgat.

§ 7.

Verksamhet, som tillkommer sjukgymnast eller sjukvårdsbetjäning, anses ej som utövning av läkarkonsten enligt denna förordning; och ej heller den lekmannaverksamhet, som avser endast tillfällig hjälp.

§ 8.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna förordning, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång åtal emot honom ägt rum och han därav undfått del, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse; dock att fängelsestraff ej må överstiga ett år.

§ 9.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna förordning.

§ 10.

Böter, som efter denna förordning ådömas, tillfalla hälften kronan och andra hälften åklagaren. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böterna, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

§ 11.

I beslut, som enligt denna förordning meddelats av medicinalstyrelsen, må ändring sökas hos Kungl. Maj:t inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut; skolande dock, utan hinder av besvär, beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda förordnat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1916.

Läkare, som dessförinnan erhållit legitimationsbevis, skall anses som legitimerad läkare enligt denna förordning.»

*Herr
Lindhagens
motion.*

Herr *Lindhagens* motion är av följande lydelse:

»Den stora allmänheten har ett stort behov av gagnande läkare-råd och av sundhetsmedel. Detta icke blott för de svårare akuta sjukdomarna utan också för de allmänna svaghetstillstånden av kortare eller längre varaktighet, för en myckenhet kroniska sjukdomar och för alla dessa olycksfall, stora och små, som dagligen förekomma.

Samhällets institutioner tillfredsställa på hälsovårdens område liksom på de flesta andra områden endast ofullkomligt den stora allmänhetens dagliga krav. De medicinska högskolorna meddela undervisning huvudsakligen i botandet av de akuta sjukdomarna efter vissa auktoriserade metoder. Läkaren tillämpar den undervisning han sålunda fått. Apotekaren tillverkar och försäljer vad läkaren efter de sålunda givna grunderna förordnar. Men detta är som sagt ej tillräckligt för den stora allmänheten.

Till en början kommer varken läkaren eller apotekaren, även då de kunna giva bot, till denna allmänhet. Denna måste i stället oftast uppsöka dem. Men läkaren bor på den stora landsbygden merendels alldeles för långt borta och apotekaren likaså. Där de åter finnas till hands, kostar rådfrågningen och medicinen penningar, som ställa sig dryga för det stora flertalet människor. Lämnas i vissa fall läkarehjälpen fritt enligt gällande fattigvårdsföreskrifter, märker den hjälpsökande snart, att hjälpen ofta i följd av den stora tillströmningen och mänskliga orsaker lämnas tankspritt utan tillräckligt nit och uppmuntrande intresse.

Vidare må man ej föreställa sig, att det officiella biståndet ens vetenskapligt sett trots god vilja alltid är höjt över allt tvivel. Allmänheten erfar snart, att det officiella systemet i dess praktik och kontroll — helt naturligt för övrigt — icke utesluter diagnoser eller ordinationer, som äro felaktiga, skadliga eller utan all nytta. Det skulle nog ha sitt intresse, om en undersökning kunde och fick äga rum, i vad mån den officiella läkekonsten även den ej är något annat än kvacksalveri och försäljning av kvacksalverimedel.

Slutligen och framför allt kommer härtill som sagt förebyggandet av sjukdomarna — denna stora försummade sak —, åtskilliga kroniska lidanden, rekonvalescensen, de fysiska och psykiska depressionerna i följd av övermått av arbete eller lidande, hela den personliga hygienens problem. Inför detta står den officiella läkekonsten och dess officiella apparat tämligen hjälplös.

Under sådana förhållanden måste människorna, såsom vi väl de flesta ha livliga erfarenheter om, vara sina egna läkare i det mesta, som rör sig utanför de akuta sjukdomarna samt i mångt och mycket även inom dessas område. Självbevarelsedriften är här oftast den verksamaste hjälparen.

Det är klart, att ett så ofantligt behov, som söker bistånd, skall framkalla intresse och företagsamhet att söka tillmötesgå detsamma på frivillighetens och det enskilda initiativets väg. Den naturliga begåvningen och blicken för orsakerna till de vanliga sjuklighetstillstånden och den därav härflytande förståelsen för det viktigaste av allt, naturläke domen, som i den officiella undervisningen är så förbisedd och undanskjuten, gör sig efter förmåga gällande. Dessa krafter träda fram och uppsöka de lidande varhelst de finnas i stället för att vänta på dem på oåtkomliga ställen. Företagsamheten sätter sig i gång för att bereda råd och hälsomedel, lämpade och verksamma för de mångskiftande behoven.

Uti denna tacksamma marknad för den enskilda företagsamheten lämnas självfallet å andra sidan spelrum för osunda affärer. Rena medvetna bedrägerier äro kanske mera sällsynta, utan var och en gör nog sitt bästa för att också skaffa något värdefullt. Men mången naturläkare misstager sig om sin begåvning och förledes lätt att gå utöver sin befogenhet. Intresset att förtjäna pengar, som här liksom inom det officiella läkareväsendet och alla andra områden är en drivande bevekelsegrund, framträder ofta synnerligen okunnigt och räknar icke så noga med medlen. Därigenom lockas allmänheten under långa tider att offra penningar på onyttiga och ibland skadliga saker, till dess den får klart för sig att behandlingens resultat ej motsvarar förespeglningarne.

Det är särdeles befogat att det toges itu med denna sida av den frivilliga sjukvården. Men i den begynnande strävan, som nu i de officiella instanserna med rätta gör sig gällande för ett sådant syftemål, synes dock den ovannämnda överblicken över frågans sammanhang ej varit tillräckligt beaktad. Man får icke förbise att denna enskilda företagsamhet i brist på bättre är oundgänglig särskilt i så glest befolkat och vidsträckt land som vårt. Icke heller får förglömmas, att enahanda missförhållanden i outredd omfattning äga rum inom det officiella medicinalväsendet. Vidare må vi erinra oss, att även inom det sistnämnda mäktiga krafter söka tillgodose sitt ensidiga intresse och därför med hjälp av det inflytande och det organisatoriska sammanhang de äga med de officiella institutionerna söka företrädesvis komma en konkurrerande verksamhet till livs.

Av det anförda framgår således, enligt min uppfattning, att ifrågasvarande lagstiftning måste vara varsam, så att den ej gynnar obehöriga monopolanspråk och minskar möjligheterna för ett lojalt tillgodoseende av det stora hälsovårdsbehov, som de officiella institutionerna ej räcka till och såsom jag tror i mycket stor utsträckning ej heller ännu förstå att vederbörligen tillmötesgå. Å andra sidan bör som sagt allt göras för att hindra skadlig eller verkningslös läkareverksamhet från lekmän. Man skulle visserligen kunna säga, att denna fråga ordnas lämpligast därigenom, att allmänheten till sist vänder sig ifrån den rådgivare, vars ordinationer visat sig verkningslösa eller skadliga. På detta sätt anser man saken kunna regleras i fråga om den privilegierade läkarepraktiken. Men det måste medgivas, att missbruk och misstag kunna vida oftare och lättare befaras uti den självtagna lekmanapraktiken.

Dessa allmänna reflexioner kan var och en göra sig. Svårare är givetvis att bedöma, på vad sätt de lämpligast böra föranleda ändringar i det nu framlagda förslaget.

För det första gäller det emellertid att tillse, att allmänheten icke berövas stöd av förefintlig tillgång till råd från erfarna, med naturlig läkarebegåvning utrustade lekmän på den stora landsbygden, där det är avsevärd väg till närmaste läkare.

Vidare bör allmänheten över huvud taget ej berövas den hjälp, som onekligen ofta på ett särdeles värdefullt sätt skänkes den av den så kallade naturläke domen och dess förkunnare. Detta gäller såsom ovan redan erinrats förebyggandet av sjukdomarna och hela den personliga hygienens problem i övrigt. Den vanliga civila eftertanken säger oss även, att exempelvis en hel del körtlar och liknande kroppsdelar, som genom det moderna onaturliga levnadssättet inficieras, dock måste hava en av naturen avsedd betydelse och att det därför i längden är nyttigare, om dessa infektioner kunde avlägsnas med bibehållandet av ifrågavarande kroppsdelar än att utan tillräcklig besinning tillita utvägen av deras bortopererande. Naturläkekonstens utvägar och apoteksvaror äro närmast: sol, luft, rörelse, vatten, diet samt enkla och regelbundna levnadsvanor över huvud taget. Den officiella läkarevetenskapen sådan den inläres i de medicinska högskolorna sätter ingalunda denna läkekonst i sitt vetandes högsäte och allt för ofta blir den därför ringaktad och förbisedd särskilt av både de högsta byråkratiska auktoriteterna och de för läkareyrket mindre begåvade lärjungarna samt dessutom bortglömd även i akuta fall för mycket för operationsknivens effekter. En lagstiftning om monopol för den officiella medicinskolan kommer således lätt att lägga ett särdeles hämmande band på de impulser till hälsans bevarande och återvinnande, som naturen i främsta rummet anvisar och den dagliga erfarenheten så mäktigt undervisar oss om.

Såsom en tredje angelägenhet framställer sig här en tillbörlig hänsyn till *homöopatien*, vilken läkekonst synes vilja bygga på naturläke domens grund och därtill lägga även en behandling med medikament, som i vissa grundläggande avseenden skiljer sig från den härskande skolans. I vårt land betraktas homöopatien med det största förakt av den officiella läkarevetenskapen. I propositionen och dess bilagor har denna dock så aktuella fråga icke såsom uppenbarligen vederbort ägnats någon allvarlig lojal uppmärksamhet, utan endast avfärdats med några föraktliga anspelningar på detta slags »kvacksalveri» i såväl själva propositionen som särskilt dess bilagor. Säkerligen bedrives också ofta en mycket ovederhäftig läkareverksamhet under namnet homöopati, av

vilken ju lärers finnas olika slag. Men den stora allmänheten kan icke undgå att fästa en allvarlig uppmärksamhet vid en läkekonst, som i sin vetenskapliga form instiftad av den berömde kemisten Hahnemann, vars staty rests i Nordamerikas huvudstad, kunnat giva upphov till läroanstalter och storartade sjukhusinrättningar, inrättade uteslutande för denna läkekonsts tillämpning mångenstädes i världen och i synnerhet i Nordamerika. Även i vårt land ägna sig redan ett tiotal legitimerade läkare åt homöopatisk verksamhet. Många yngre läkare också hysa respekt för densamma, ehuru de ej våga öppet framträda med sin uppfattning men väl ibland sända sina anhöriga till homöopatiska läkare. I all synnerhet har emellertid erfarenheterna skapat ett intresse mångenstädes bland allmänheten, som icke låter sig avvisas bara med en axelryckning. Våra erfarenheter hava lärt oss, att i många fall hänvändelser till en homöopatisk läkare lett till förbättringar och uppenbara tillfrisknanden, där den officiella läkekonsten ej kunnat bringa någon hjälp i allmänhet, och det har även visat sig, att där den anvisade statsauktoriserade hjälpen bestått i en hänvisning till operation har efter hänvändelse till homöopatens läkekonst operationen blivit obehövlig. Vanligen svaras från den officiella läkekonstens utövare på dessa erinringar, att förbättringen givetvis skett ej genom de homöopatiska ordinationerna, utan säkerligen av andra tillstötande omständigheter. Men den allmänhet, som känner de närmare omständigheterna under de olika behandlingarna, låter ej avspisa sig med sådana billiga förklaringar av dock handgripliga fakta, som enligt det vanliga omdömet på ett omisskännligt sätt räddat en kär anförvant från sjukdom eller död. Odium academicum är för övrigt alltid en misstänkt företeelse och den vetenskaplighet, som bildar skola med uteslutande av alla andra, lägger därmed nästan alltid grunden till upphävandet av sin egen vetenskaplighet.

Nu har visserligen i propositionen gjorts vissa medgivanden till avvikelser från monopoliserandet av läkarekonstens utövning för den auktoriserade läkarekåren.

Således kan enligt § 1 i förslaget utöver personer, som äro studerande eller examinerade i de medicinska högskolorna, behörighet att utöva läkarekonsten tillkomma även den, som av Kungl. Maj:t erhållit särskilt tillåtelse att inom riket utöva läkarekonsten i den omfattning och under den tid tillåtelsen avser. En dylik tillåtelse blir dock beroende på medicinalstyrelsens förord och man kan vara förvissad om att detta endast ytterst sällan kommer att avgivas och, när det någon gång tilläventyrs sker, förbindas med betungande villkor. Det bör tyd-

ligt medgivas, att homöopater och utövare av naturläkekonsten böra, när de kunna förete tillförlitliga bevis om sin lämplighet, lämnas auktoriserad rätt att utöva sin verksamhet med skyldighet givetvis att vara underkastad en skälig kontroll. Särskilt bör härvid tagas hänsyn till, att homöopatiska läkare icke utbildas vid våra universitet och att därför betyg om avlagda kunskapsprov vid homöopatiska läroanstalter böra tillerkännas motsvarande vitsord, som svensk akademisk examen för en medlem av statens läkareväsende.

Genom formuleringen av straffbestämmelserna i § 7 i förslaget har ock en viss hänsyn gjort sig gällande. I första stycket straffas dock ovillkorligen utan undantag behandling genom icke legitimerad person av vissa sjukdomsslag. En motionär önskar dessa ytterligare utökade, vilket måste avstyrkas helst det synes komma att lända till förmån för ett alltför flitigt tillgripande av operationskniven, vilket just bör förekommas. I det andra stycket åter medgivas vissa undantag från straffbestämmelserna, men formuleringen är sådan, att bevisningsskyldigheten, huruvida ett sådant undantag föreligger, synes vara väsentligen lagd på den åtalade. Det är en ganska vansklighets sak att här finna de rätta ordalagen i lagtexten. Det mesta kommer att här bero av tillämpningen. Den nu föreslagna lagtexten lämnar emellertid sannolikt den officiella myndigheten tillfälle att ofta strypa varje verksamhet, som ej tilltalar honom. Man kan också fråga sig, om straff alltid bör följa, när behandlingen vållat skada, under det att någon påföljd sällan ifrågakommer för den skada, som i talrika fall vållas också genom legitimerad läkareverksamhet.

Det kan av sistnämnda anledning slutligen ifrågasättas, huruvida ej i författningen några påföljder, utöver vad i §§ 3—6 sägs, böra stadgas även för vissa fall, då uti legitimerad läkareverksamhet genom felaktiga diagnoser eller obetänksamt behandlingssätt skada till liv eller hälsa åstadkommits. När en homöopatisk läkare misslyckats göres ofta därav den största affär, under det statens läkareväsende står i regeln suveränt och ofelbart inför egna misslyckanden, som äro en följd icke blott av det ofullkomliga systemet i sig självt utan även av de enskildes mänskliga förvillelser. I all läkareverksamhet kan en uppfordran till den största samvetsgrannhet och aktsamhet vid något skäligt äventyr vara till gagn för densamma. Det synes knappast vara riktigt eller rättvist att gå till rätta till det yttersta med lekmanverksamhet och icke auktoriserade medicinska skolor men låta statens legitimerade medicinväsende stå så gott som oangripligt i sina fel och försummelser.

Då jag sålunda ansett mig pliktig att åtminstone medverka till framförande av några synpunkter, som lätt bli förbisedda, hemställes under åberopande av det anförda:

att riksdagen, i anledning av det genom propositionen nr 85 framlagda förslaget till förordning om behörighet att utöva läkarkonsten, ville hos Kungl. Maj:t hemställa om ett övervägande på sätt ovan närmare angivits av *dels* ändringar i §§ 1 och 7 i syfte att bereda den lojala homöopatien och naturläkekonsten något av den auktoriserade frihet, som förslaget företrädesvis förbehåller statens privilegierade läkareväsende, *dels* tillägg till förslaget i syfte att pålägga även det senare något mera av det ansvar, som förslaget företrädesvis lägger på den förstnämnda läkareverksamheten.»

Utskottets yttrande.

I skrivelse den 11 maj 1907 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och i vad mån läkare måtte såsom straffpåföljd eller av annan orsak kunna för längre eller kortare tid frångas rätten att utöva läkarverksamhet samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

I skrivelsen framhöll riksdagen, att det syntes uppenbart, att även hos oss något måste göras för att verksammare motverka fel och försummelser vid utövande av läkarens yrke. Huruvida man för uppnående av ett sådant syfte borde genom detaljerade bestämmelser i strafflagen och genom hot om sträng bestraffning söka förekomma tjänstefel eller sådant brott, vartill just läkarens yrke särskilt kunde giva anledning, eller om man hellre, vare sig uteslutande eller i samband med förenämnda straffmetod, borde genom en bestämmelse om behörighetens frändömande såsom straffpåföljd söka avskära möjligheterna, åtminstone i vissa fall, för en brottslig läkare att upprepa sin förseelse, därom ansåge sig riksdagen icke kunna göra något uttalande.

I den inom riksdagen väckta motion, varav berörda skrivelse föranleddes, hade tillika yrkats, att utredning måtte verkställas om de villkor och bestämmelser, som samhället till vissa sina medlemmars skydd borde

stadga med avseende på medicinsk verksamhet, utövad av personer, vilka icke vore läkare.

I denna del anförde det andra kammarens tillfälliga utskott, som behandlade såväl förut nämnda fråga som omförmälda motion, att frågan härom vore av mycket svår och ömtålig natur. Att lämpligen karaktärisera begreppet kvacksalveri, rörande vilket lagstiftningen vore och alltid måste vara obestämd, vore nämligen icke ringa svårighet underkastat. Klart vore till en början, att icke varje handling, företagen för att rädda en människas liv eller för att bota en kroppsskada eller i avsikt att hindra ett mänskligt lidande kunde vara brottslig och alltså förbjuden. Gränsen måste sökas, där en sådan handling icke längre sammanfölle med det biträde, var och en vore pliktig att lämna en i nöd stadd människa, eller där den vore av så obetydlig beskaffenhet, att någon skada till liv eller hälsa därav omöjligen kunde uppstå. Ty endast då en handling överskred denna gräns, kunde den vara av sådan beskaffenhet, att de skäl, på vilka den vore förbjuden, hade tillämpning på densamma. Men svårigheten låge just i att så bestämt angiva denna gräns, att den handling, som överskred densamma, även må hava den karaktär, som erfordrades för att den skulle kunna betecknas såsom straffbar.

Ur rättslig synpunkt kunde det visserligen vara fördelaktigt, att, såsom motionären avsett, få den otidsenliga kvacksalveriförordningen av år 1688 upphävd och ersatt med en bestämmelse, som bättre motsvarade tidens krav och som på ett lämpligare sätt reglerade den sjukvårdsverksamhet, som för närvarande i stor skala utövades av personer, vilka icke vore skickade för sådan verksamhet, utan endast ockrade på lättrogenheten och vidskepelsen. Men då det torde vara omöjligt att få denna bestämmelse så avfattad, att den icke komme att drabba även den lekmannaverksamhet, som med obestridlig framgång utövades, särskilt på orter, där läkare saknades, och som därför måste anses icke blott tillåtlig, utan till och med lofvärd, kunde utskottet icke för sin del finna en lagstiftning, riktad mot kvacksalveriet i allmänhet, tillräddig. Andra kammaren hade också på dessa grunder så nyligen som 1895 och 1896 avslagit en av enskild motionär inom första kammaren gjord hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande bland annat av nya föreskrifter rörande utövande av läkarverksamhet för att genom sådana föreskrifter stävja kvacksalveriet inom landet.

På dessa grunder avstyrkte utskottet denna del av ifrågavarande motion; och blev denna utskottets hemställan av vederbörande kammare bifallen.

Det förslag, som innefattas i nu ifrågavarande proposition, avser dels att reglera den i riksdagens omförmälda skrivelse angivna angelägenhet, dels ock att i samband därmed skydda mot sådan obehörig läkarverksamhet, som i allmänt och enskilt intresse icke bör vara tillåten. Ur bägge synpunkterna har det blivit nödvändigt att närmare angiva, i vilka fall behörig läkarverksamhet skall anses föreligga.

Vad angår förslaget i dess förra del — *»om mistning av behörigheten att utöva läkarkonsten»* — upptager detsamma den i omförmälda riksdagsskrivelse antydda utväg att anknyta den ifrågavarande påföljden till fall, då vissa brott från läkarens sida föreligga mot den allmänna lagen, av domstol konstaterade. I sådan händelse har det överlåtits åt administrativ myndighet, medicinalstyrelsen, att pröva, om »läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst». Därest så befinnes vara fallet, har medicinalstyrelsen att för viss tid eller för alltid återkalla hans legitimation. Härutöver ålägger förslaget medicinalstyrelsen att, när läkare drabbas av sinnessjukdom och han av sådan anledning blivit urståndsatt att nöjaktigt utöva läkarkonsten, återkalla hans legitimation.

Skäl skulle väl kunna anföras för att efter mönster exempelvis av strafflagens 22 kap., 3 och 4 §§ (vid fråga om försäljning av förfalskade livs- eller läkemedel) m. fl. lagrum göra det till en sak för domstolen att i samband med ådömande av straff för viss förbrytelse jämväl upptaga och avgöra frågan om mistning av vederbörandes »näringsrätt». Å andra sidan kunde ifrågasättas en allmän utvidgning av den medicinalstyrelsen, i egenskap av tillsyningsmyndighet över läkare, tillkommande disciplinära befogenhet, vilken för närvarande enligt den för styrelsen gällande instruktion är inskränkt till att, då underlydande beträdas »med fel eller försummelse i sin befattning eller visar anmärkningsvärd okunnighet om de behörigen utfärdade föreskrifter, vilka honom åligga att iakttaga eller tillämpa», härför tilldela honom »föreställning och varning». En skärpning i allmänhet i någon form av styrelsens myndighet i nämnda avseende eller beredande eljest av möjlighet för ett effektivare övervakande i antydd riktning skulle kunna anses erforderligt med hänsyn till det stora antal enskilt praktiserande läkare, vilka, då de icke äro ämbets- eller tjänstemän, ej kunna för fel eller försummelse i sitt yrke tilltalas eller dömas såsom sådana. Vad åter »tjänsteläkarna» angår, har förslaget, samtidigt som det måst erkänna de allmänna domstolarnas rätt och plikt att enligt allmän lag

beivra t. ex. »vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet» i deras tjänst, överlåtit åt medicinalstyrelsen att därefter i sin ordning och från sin synpunkt upptaga frågan om samma läkares mistning av legitimation i anledning av samma vårdslöshet, försummelse etc.

Likasom emellertid förslaget i valet mellan olika utvägar, domstol eller administrativ myndighet, kan anses gå en medelväg, med särskiljande därvid mellan å ena sidan domstols dom i anledning av visst begånget brott och prövningen av frågan om den fortsatta behörigheten såsom enskilt praktiserande läkare å den andra, kan det samtidigt anses innebära en garanti mot för långt gående restriktioner i den inslagna riktningen och måste ur sådan synpunkt, samt i betraktande av den framhållna förutsättning, medicinalstyrelsen bör förväntas äga för ett sakkunnigt bedömande av dessa förhållanden, anses vara av fördel. Då med den ståndpunkt, förslaget i förevarande del intagit, också torde uppnås det med riksdagens omförmälda skrivelse avsedda syftet att till allmänhetens skydd kunna, om det verkligen erfordras, avstänga läkare från en verksamhet, som måste befaras vara till skada för allmänheten, har utskottet ansett sig böra ansluta sig till den princip, som vunnit uttryck i förslaget i denna del.

Det må i detta sammanhang framhållas, att ärenden av hithörande slag inom medicinalstyrelsen enligt gällande instruktion skola handläggas i närvaro av generaldirektören, chefen för den byrå, till vilken ärendet hör, samt ytterligare minst en byråchef, varvid skall iakttagas, att chefen för kameralbyrån alltid skall vara en av dem; och avgöres ärendet efter omröstning mellan de i beslutet deltagande. Då det vidare skulle tillkomma regeringsrätten, eventuellt med stöd av 2 § 16 mom. i lagen om regeringsrätt, att i sista hand avdöma hithörande mål, lär den ytterligare säkerhet vinnas med avseende å målens behandling, som kan erfordras.

Vidkommande det andra ämnet för det kungl. förslaget i fråga, »om läkarverksamhet av obehöriga», avser förslaget att söka å ena sidan effektivare, än som för närvarande kan ske, träffa det osunda kvacksalveriet samt å andra sidan ej lägga hinder i vägen för den av lekmän utövade läkarverksamhet, som i vissa trakter av vårt land icke utan framgång bedrives till gagn för traktens invånare, och vilken i förslaget betecknats såsom övervägande nyttig.

Detta syfte, som även tidigare angivits såsom målet för en ny lagstiftning på detta område, och vilket även utskottet för sin del finner beaktansvärt, söker förslaget vinna, dels genom vid straffpåföljd meddelat ovillkorligt förbud för lekman att mot ersättning syssla

med behandling av vissa mer eller mindre allmänfarliga sjukdomar eller med hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning, dels ock för övrigt genom en viss lämplig befunnen hänsyn till omfattningen och arten av lekmannens läkarverksamhet. I sist åsyftade vanligare fall är det sålunda endast den yrkesmässiga lekmannaverksamheten — den, som sker i avsevärdare omfattning mot ersättning — som träffas av förslagets straffbestämmelser. Men även om sådan verksamhet föreligger, upptager det kungl. förslaget icke något straff i fall, där det utrönes, »att endast lindrigare vanligen förekommande åkommor behandlats och därvid icke föreskrivits medel, som äro farliga för människors liv eller hälsa», och detta oavsett, om skada till liv eller hälsa inträffat eller icke. I fråga åter om övriga åkommor, som icke, på sätt nyss erinrats, äro undantagna behandling av lekman, inträder under den angivna förutsättningen av yrkesmässighet i verksamhetens utövning, straffpåföljd enligt det kungl. förslaget, »där ej utrönes, att de, som varit föremål för behandling, icke därav fått skada till liv eller hälsa». Alltså — å ena sidan vid de lindrigare vanligen förekommande åkommorna en, låt vara sällan inträffande inskränkning, jämfört med den allmänna strafflagens förutsättning för straffbarhet, och å andra sidan i övriga fall, som ej äro särskilt undantagna, ett i förhållande till den allmänna lagstiftningen vidgat område för straffbarhet, vunnit huvudsakligen genom undantag från allmänna regler om bevisning även i dylika fall. De avvikelser från allmänna principer, som förslaget särskilt i sist åsyftade del innebär, bliva desto mer framträdande, som det måste förutsättas, att härvid vanliga regler om sammanträffande av brott skola tillämpas. När åklagaren — förutsatt att överhuvud enligt förslaget någon annan bevisning av honom skulle behöva förebringas än därom, att en lekman yrkesmässigt bedrivit verksamhet såsom läkare — i ett av honom uppmärksammat fall brustit i sin bevisning om att lekmanbehandlingen *vållat* skada i den allmänna lagens mening och straff enligt denna icke kan följa, skulle straffföreskrifterna i förslaget så att säga taga vid och bliva tillämpade, om ej svaranden kan styrka, att det kausalsammanhang mellan behandling och skada, som åklagaren icke kunnat uppvisa, *icke* förefinnes.

Även utskottet har funnit lämpligt, att, där ej fråga är om särskilt angivna allmänfarligare sjukdomar eller metoder, straffpåföljd enligt den ifrågavarande lagstiftningen ej inträder, med mindre än att verksamheten bedrives i den omfattning och på det sätt, att den kan betecknas såsom

yrkesmässig. Där så ej är fallet, skulle sålunda den allmänna strafflagstiftningen anses vara tillfyllest. Härigenom lämnas sålunda, inom ramen av sistnämnda lagstiftning, fri ej blott den lekmannaverksamhet, som avser endast tillfällig läkarhjälp, utan även den läkarverksamhet, som i en mängd bygder i viss omfattning utövas av personer, vilka huvudsakligen sysselsätta sig med andra göromål, men som av ett eller annat skäl börjat ägna sig åt läkarverksamhet bland de närmast boende i trakter, där avståndet till läkare är stort.

Vidkommande åter den i det kungl. förslaget uppdragna åtskillnaden mellan lindrigare, vanligen förekommande åkommor samt andra dylika, har utskottet, även fränsett den antydda innebörden av denna åtskillnad i övrigt enligt förslaget, funnit densamma alltför obestämd för att kunna i praktiska fall tjäna till underlag för bedömande av verksamhetens tillåtlighet eller icke.

Vad som är att anse såsom en lindrigare åkomma, kan vara mycket ovisst, beroende på svårigheten att på tidigare stadium av en sjukdom bestämma dess art. Och vad som är vanligen förekommande, kan bero endast av lokala och därmed sammanhängande förhållanden, som ofta måste avgöras efter mer eller mindre subjektiva synpunkter. Avfattningen av förslaget i detta hänseende har utskottet funnit ägnad att kunna leda lekmannen in på en verksamhet, som i själva verket vore för honom otillåten.

Utskottet har av anförda skäl icke kunnat ansluta sig till förslagets ståndpunkt i denna del. I stället har utskottet ansett, att, utan upprätthållande av sagda åtskillnad, straffhotet bör riktas mot de fall av yrkesmässig läkarverksamhet från lekmannens sida, där behandlingen måste anses hava varit av beskaffenhet att medföra *fara* för den behandlade. Den strängare ställning, som lagstiftningen sålunda generellt skulle komma att intaga gent emot lekmannen än i fråga om den examinerade och särskilt legitimerade läkaren, synes nödig och naturlig med hänsyn till den större risk, för vilken allmänheten av den förres verksamhet utsättes. Den underlägsenhet i utbildning, som hos lekmannen måste förutsättas, innefattar också en särskild anledning för honom att iakttaga försiktighet i allmänhet i utövningen av läkarverksamhet.

Med hänsyn till beskaffenheten av de bestämmelser, varom här är fråga, särskilt i vad de avse läkarverksamhet av obehöriga, har utskottet ansett dem böra erhålla lags natur, något, som rörande sistnämnda fråga även förutsatts vid dess tidigare behandling inom riksdagen. Av sambandet mellan förslaget i berörda del och bestämmelserna om mist-

ning av behörigheten såsom läkare, bör vid sådant förhållande enligt utskottets uppfattning också följa, att en författning i dess helhet i föreliggande ämnen bör antagas såsom lag.

Vad angår de särskilda paragraferna i förslaget får utskottet erinra följande.

1 §.

Rörande denna paragraf, som nära motsvarar 55 § av gällande läkarinstruktion, har yrkats dels i herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. motioner, att dess 4 mom. måtte utgå, dels i herrar *Österbergs* och *Olofssons* i Digernäs motioner viss härovan angiven ändrad lydelse av samma moment. Därjämte har i herr *Lindhagens* motion hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om övervägande om ändring av bland annat denna paragraf, i syfte att »bereda den lojala homöopatien och naturläkekonsten något av den auktoriserade frihet, som förslaget företredesvis förbehåller statens privilegierade läkareväsende».

Vidkommande först herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. berörda yrkande får utskottet erinra, att även den åsyftade bestämmelsen i det kungl. förslaget återfinnes i sak likalydande i läkarinstruktionens berörda paragraf. För att i förekommande fall bereda en eljest icke behörig person rätt att efter särskilt av Kungl. Maj:t lämnat tillstånd utöva läkarkonsten bör ett uttryckligt stadgande i den riktning, varom här är fråga, bliva så mycket nödvändigare, som vid en lagstiftning i förevarande ämne möjligheten för Kungl. Maj:t att, på sätt eljest i motionerna ifrågasättes, ensam dispensera från densamma icke föreligger.

Vad angår den i herrar *Österbergs* och *Olofssons* motioner föreslagna lydelsen av ifrågavarande moment synes densamma dels för trång, då den endast har avseende å personer, vilka i utlandet avlagt fullständig godkänd läkarexamen, dels ock så tillvida för vittgående, som enligt densamma sådan examen ovillkorligen och utan prövningsrätt från någon inhämsk myndighets sida i det särskilda fallet skulle giva vederbörande full behörighet att utöva läkarverksamhet här i riket.

Beträffande herr *Lindhagens* yrkande synes utskottet jämväl det syfte, som denne motionär härutinnan vill vinna, bliva i önskvärd mån tillgodosett genom lagförslaget i dess helhet.

Den av utskottet föreslagna ändring i denna paragraf är helt och hållet formell, föranledd av, att förslaget föreslås skola antagas såsom lag.

3 §.

Utskottet har redan förut framhållit, att utskottet ansluter sig till den princip, som vunnit uttryck i ifrågavande paragraf.

Härav följer, att utskottet icke kunnat biträda det i herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. motioner gjorda yrkande, att paragrafen måtte utgå.

Utskottet har ej heller för övrigt funnit anledning att i fråga om paragrafen göra annat än en formell ändring.

4 §.

Utskottet har såsom särskild grund för återkallande av legitimation vid sidan av sinnessjukdom upptagit jämväl annan rubbning i själstillståndet, orsakad av missbruk av alkohol, morfin eller dylikt medel. Liknande bestämmelser finnas i dansk lagstiftning. Då det i dessa fall lätteligen kan inträffa, att ansökan om tjänstledighet icke tillräckligt snart kommer till stånd, har utskottet förutsatt, att sjukdomstillståndet understundom föranleder annan utväg att försätta den sjuke ur tjänstgöring och har av sådan anledning tillagt uttrycket »eller eljest icke uppehåller sin befattning.» Övriga ändringar i paragrafen äro en följd av de nämnda.

Utöver vad som framgår av paragrafens formulering, har utskottet icke funnit anledning biträda det i herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. motioner gjorda yrkande om sådan ändring av denna paragraf, att återkallelse av legitimation för tjänsteläkare, varom här är fråga, skulle anknytas icke till tiden för tjänstledigheten, utan till den tid, varunder vederbörande lider av sjukdom, som här avses.

5 §.

Såsom en konsekvens av de i herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. motioner gjorda yrkanden under 3 § har av dem hemställts, att även denna paragraf måtte utgå ur förslaget. Utskottet har härövan besvarat detta yrkande.

Beträffande bestämmelserna i första stycket av denna paragraf har utskottet ansett lämpligt, att i fall, som där åsyftas, domstolens protokoll böra jämte utslaget insändas till medicinalstyrelsen, utan att särskild begäran därom från styrelsens sida skall behöva framställas. Såsom regel torde nämligen kunna sägas, att styrelsen utan att äga till-

gång till protokollen saknar möjlighet att bilda sig något bestämt omdöme i den föreliggande frågan.

Den i paragrafens andra stycke föreslagna ändring är en följd av ändringen i 4 §.

6 § i utskottets förslag.

Då utskottet ansett sig böra genom ett uttryckligt stadgande erinra om det sammanträffande av brott, som, såvitt här i fråga, kan komma att föreligga mellan allmänna strafflagen och förslaget, upphöjt till lag, samt sådant sammanträffande kan hänföra sig antingen till § 6 eller § 7 i det kungl. förslaget, har utskottet fört tillhopa dessa paragrafer till en.

1 mom. i denna paragraf motsvarar § 6 i förslaget.

Utskottet har, i enlighet med den mening, som vunnit uttryck i herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. motion i denna del, ansett skäligt, att straffet för brott, som här avses, ej göres strängare än i fall, som åsyftas i § 7 första stycket av Kungl. Maj:ts förslag. För detta ändamål föreslår utskottet, att, så länge läkarens förbjudna verksamhet ej kan rubriceras såsom yrkesmässig, straffet ej sättes högre än till böter till och med ettusen kronor. Först om den erhåller yrkesmässig omfattning, synes straffet böra kunna höjas till fängelse i högst ett år.

Momentets andra stycke har tillagts för att, i händelse den, som enligt 1 § 4) tillerkänts behörighet att i viss begränsad omfattning utöva läkarkonsten, överträder gränsen för det meddelade tillståndet, uttryckligen angiva, att även han bör vara straffbar enligt detta moment.

2 mom. första stycket motsvarar § 7 första stycket i det kungl. förslaget.

Utskottet har i enlighet med det i herr *Almers* omförmälda motion gjorda yrkande och på de av samme motionär anförda skäl ansett sig böra vid angivande av vissa sjukdomar utbyta lungsot mot tuberkulos samt, såsom redan skett i det av medicinalstyrelsen avgivna förslaget i ämnet, bland sjukdomar, som sålunda enligt meddelade bestämmelser ej i något fall böra få behandlas av lekman, upptaga även kräftsjukdom.

I herrar *Österbergs* och *Olofssons* motioner har yrkats ett tillägg till ifrågavarande stycke, i syfte att den behandlande i fall, som här avses, skulle vara straffri, om han »bevisligen tillrätt patienten att vidtaga nödiga försiktighetsmått till förhindrande av smittas spridning och att skyndsamt söka legitimerad läkares hjälp». Frånsett de svårigheter i fråga om före-

bringande av dylik bevisning, vilka, om ett sådant förslag biträdades, skulle uppstå, har utskottet ej ansett sig kunna ansluta sig till detta yrkande, som ej heller skulle passa in på alla förekommande fall eller stå i överensstämmelse med den principiella uppfattning utskottet angivit beträffande den lekmannaverksamhet, om vars reglerande här är fråga.

Straffbestämmelserna i detta moment har av utskottet föreslagits till desamma som i första momentet.

Vidkommande andra stycket av förevarande moment, som motsvarar 7 § andra stycket i det kungl. förslaget, är att erinra, att i berörda motiner av herrar *Eklundh* och *Kajser* m. fl. yrkats, att varje yrkesmässig lekmannaverksamhet såsom läkare skulle behandlas såsom otillåten, och straff inträda, så fort sådan verksamhet bevisligen föreläge.

Vidare hava i herrar *Österbergs* och *Olofssons* motioner med avseende å ifrågavarande stycke framställts yrkanden, avseende dels införande av anmälningsskyldighet för »obehörig» hos vederbörande förste provinsialläkare samt skyldighet för den »obehörige» att tillställa varje patient en skriftlig uppgift, upptagande patientens namn, ålder, hemvist och postadress, det använda läkemedlets sammansättning eller namn samt den givna bruksanvisningen, dels ock förbud för den »obehörige» att resa omkring och hålla mottagningar å annan ort än han är bosatt.

Herr *Lindhagen* har i sin motion påyrkat, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om övervägande av ändring jämväl av denna paragraf i samma syfte, som angivits under 1 § härovan.

Slutligen har herr *Almer* yrkat sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att i förevarande stycke orden »medel, som äro farliga för människors liv eller hälsa» måtte ersättas med »medel, som äro farliga för liv eller hälsa».

Utskottet har redan härförut sökt angiva sin standpunkt med avseende å föreliggande förslag i ifrågavarande del.

I detta sammanhang vill emellertid utskottet framhålla, att den avfattning, som utskottet givit nu förevarande stycke, visserligen innebär, att straff kan inträda utan att behandling, varom här är fråga, medfört påvisbar skada till liv eller hälsa för den behandlade. De fall torde dock enligt sakens natur kunna förutsättas bli skäligen sällsynta, då anledning verkligen yppas att beivra en behandling, där ingen skada inträffat. I varje händelse fordras därför, såsom angivits, att läkarverksamhet bedrivits yrkesmässigt. Å andra sidan torde med utskottets förslag i allmänhet kunna träffas de upprörande fall av be-

drivet kvacksalveri, vilka i propositionen närmare omförmäls, och som med det kungl. förslaget huvudsakligen åsyftas att för framtiden förhindra.

Av den ställning, utskottet sålunda intagit i förevarande hänseende, följer, att utskottet icke kunnat tillstyrka vare sig herrar *Eklundhs* och *Kajisers* m. fl. eller herr *Almers* nyssberörda motioner, i vad de angå här ifrågavarande bestämmelser.

Beträffande herrar *Österbergs* och *Olofssons* nyss berörda yrkanden har det icke synts lämpligt att genom i detalj gående bestämmelser ytterligare reglera den ifrågavarande lekmannaverksamheten. I vad mån åtgärder framdeles kunna böra vidtagas i sådan riktning, torde kunna bedömas, först sedan erfarenhet vunnits om verkningarna av den nya lagstiftningen.

Herr *Lindhagens* omförmälda framställning synes utskottet vara besvarad med vad utskottet ovan anført.

I herrar *Eklundhs* och *Kajisers* m. fl. motioner har tillika framställts yrkande om förbud för den, som ej är därtill behörig, att tillägga sig titel läkare eller annan titel, som kan vara ägnad att ingiva den uppfattningen, att han är examinerad läkare, varförutom herrar *Österberg* och *Olofsson* hemställt om tillägg till förevarande paragraf, i syfte att förbjuda »obehörig praktiker» att genom annonsering i offentliga tidningar sprida kännedom om av honom såsom botade uppgivna sjuka eller på förhand bestämda mottagningar.

Även utskottet finner en lagstiftning önskvärd, varigenom användningen av här åsyftade illojala medel för reklam och geschäft behörigen stävjas. Det har emellertid, såsom redan i propositionen gjorts gällande, befunnits möta svårighet att i detta sammanhang till behandling upptaga en fråga, som måste anses såsom endast ett led i den större på dagordningen stående frågan om illojal konkurrens. Det nära sambandet mellan den allmänna lagstiftningen och tryckfrihetsförordningen i förevarande del gör den antydda svårigheten än mer framträdande. Detta gäller särskilt det ifrågatta förbudet mot vissa annonser, ett ämne, vilket väsentligen faller inom tryckfrihetslagstiftningens ram.

Om *mom. 3* i denna paragraf av utskottets förslag har utskottet förut yttrat sig. Att den här meddelade hänvisningen till allmänna strafflagen anknutits till fall, som i detta sammanhang avses, nämligen att skada inträffat till liv eller hälsa, utesluter naturligtvis icke, att sammanträffande av brott mot denna och mot annan författning kan äga rum även i andra fall.

8 § i utskottets förslag.

Utskottet har ansett lämpligt att, förutom sjukgymnast och sjukvårdsbetjäning, här upptaga även tandläkare.

Av utskottets förslag under 6 § följer, att utskottet för sin del icke har anledning att biträda herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. yrkande om sådant tillägg till motsvarande § 9 i Kungl. Maj:ts förslag, att såsom tillåten verksamhet vid sidan av den nämnda skulle upptagas även »den lekmannaverksamhet, som avser endast tillfällig hjälp.» Denna verksamhet faller nämligen ej under den, som enligt 6 § andra momentet i utskottets förslag förbjödes.

11 § i utskottets förslag.

I herrar *Eklundhs* och *Kaijsers* m. fl. motioner har yrkats, att böter, som enligt denna författning kunna ådömas, borde fördelas lika mellan kronan och åklagaren. Utskottet har ej funnit anledning frångå den regel, som härutinnan funnit uttryck i det kungl. förslaget, och numera är den i allmänhet gällande.

13 § i utskottets förslag.

Utskottet har ansett lämpligt att i sitt förslag under särskild paragraf upptaga den ingress, varmed det kungl. förslaget inledes.

På grund av vad utskottet sålunda anfört, hemställer utskottet,

1:o) att riksdagen, i anledning av ifrågavarande proposition samt de med föranledande därav väckta motioner, måtte för sin del antaga följande

L a g

om behörighet att utöva läkarkonsten.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Med upphävande av de i Kongl. Maj:ts Privilegier för Collegium Medicum den 30 oktober 1688 givna straffbestämmelser för obehörigt utövande av läkarkonsten förordnas som följer:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

§ 1.

Behörighet att utöva läkarkonsten tillkommer

1) den, som inom riket avlagt medicine licentiatexamen och där-
efter vunnit legitimation som läkare
(legitimerad läkare);

2) den, som, utan att vara legi-
timerad läkare, innehar läkarbefatt-
ning, vartill han blivit av *Kungl.
Maj:t* utnämnd;

3) den, som, utan att vara legi-
timerad läkare, är av medicinalsty-
relsen förordnad att tjänstgöra så-
som vikarie för läkare eller såsom
extra läkare eller är av vederbö-
rande myndighet förordnad till lä-
kare vid den militära sjukvården
eller är förordnad att vara under-
läkare eller amanuens vid offentlig
klinik eller poliklinik;

4) den, som av *Kungl. Maj:t*
erhållit särskild tillåtelse att inom
riket utöva läkarkonsten, i den om-
fattning och under den tid tillåtelsen
avser.

(Utskottets förslag.)

1 §.

Behörighet att utöva läkar-
konsten tillkommer

1) den, som inom riket avlagt
medicine licentiatexamen och där-
efter vunnit legitimation som läkare
(legitimerad läkare);

2) den, som, utan att vara legi-
timerad läkare, innehar läkarbefatt-
ning, vartill han blivit av *Konungen*
utnämnd;

3) den, som, utan att vara
legitimerad läkare, är av medicinal-
styrelsen förordnad att tjänstgöra
såsom vikarie för läkare eller såsom
extra läkare eller är av vederbö-
rande myndighet förordnad till läkare vid
den militära sjukvården eller är för-
ordnad att vara underläkare eller
amanuens vid offentlig klinik eller
poliklinik;

4) den, som av *Konungen* er-
hållit särskild tillåtelse att inom
riket utöva läkarkonsten, i den om-
fattning och under den tid tillåtel-
sen avser.

2 §.

Ansökan om legitimation, som i 1 § 1) sägs, göres hos medicinal-
styrelsen. Styrker sökanden därvid, att han inom riket avlagt medicine
licentiatexamen, skall medicinalstyrelsen meddela honom legitimations-
bevis, där ej i avseende å sökanden föreligger sådant förhållande, på
grund varav vunnen legitimation enligt vad nedan stadgas skall åter-
kallas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

§ 3.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft,

för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse

eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt § 8 här nedan

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av *Kungl. Maj:t* eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts till suspen-

(Utskottets förslag.)

3 §.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft,

för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse

eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt 7 § här nedan,

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av *Konungen* eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts

(Kungl. Maj:ts förslag.)

sion, legitimationen må återkallas allenast för suspensionstiden.

Där läkare, som avses i § 1 2), blivit dömd till mistning av befattningen på viss tid, vare han under samma tid ej behörig att utöva läkarkonsten.

§ 4.

Varder legitimerad läkare på grund av sinnessjukdom ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall legitimationen av medicinalstyrelsen ofördröjligen återkallas; dock att, där han innehar läkarbefattning, vartill han blivit utnämnd av *Kungl. Maj:t* eller av medicinalstyrelsen, legitimationen må återkallas allenast för tid, under vilken han *för sjukdomen* åtnjuter tjänstledighet. Tillfrisknar han, må han ånyo vinna legitimation.

•

Läkare, som avses i § 1 2), vare ej behörig att utöva läkarkonsten under tid, då han *för sinnessjukdom* åtnjuter tjänstledighet.

(Utskottets förslag.)

till suspension, legitimationen må återkallas allenast för suspensions-tiden.

Där läkare, som avses i 1 § 2), blivit dömd till mistning av befattningen på viss tid, vare han under samma tid ej behörig att utöva läkarkonsten.

4 §.

Varder legitimerad läkare på grund av sinnessjukdom *eller annan rubbning i själstillståndet, orsakad av missbruk av alkohol, morfin eller dylikt medel*, ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall legitimationen av medicinalstyrelsen ofördröjligen återkallas; dock att, där han innehar läkarbefattning, vartill han blivit utnämnd av *Konungen* eller av medicinalstyrelsen, legitimationen må återkallas allenast för tid, under vilken han *av nämnda anledning* åtnjuter tjänstledighet *eller eljest icke uppehåller sin befattning*. Tillfrisknar han *eller upphör eljest förhållande, som föranlett legitimationens återkallande*, må han ånyo vinna legitimation.

Läkare, som avses i 1 § 2), vare ej behörig att utöva läkarkonsten under tid, då han *av anledning, som i denna paragraf omförmäles, icke uppehåller sin befattning*.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

§ 5.

Har någon, som är behörig att utöva läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse eller till ansvar för förseelse, som i § 8 här nedan sägs, eller har innehavare av sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid, skall domstolen till medicinalstyrelsen insända *utslaget i målet samt, på medicinalstyrelsens begäran, jämväl övriga protokoll däri.*

Har någon, som innehar *Kungl. Maj:ts* särskilda tillstånd att utöva läkarkonsten, blivit så dömd, som i första stycket sägs, eller har den, som innehar dylikt tillstånd, *på grund av sinnessjukdom* blivit ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall medicinalstyrelsen, efter att hava erhållit kännedom om förhållandet, ofördröjligen göra anmälan därom hos *Kungl. Maj:t*.

§ 6.

Om någon, som varit behörig att utöva läkarkonsten, men ej äger sådan behörighet, mot ersättning utövar läkarkonsten, straffes med böter från och med femtio till och

(Utskottets förslag.)

5 §.

Har någon, som är behörig att utöva läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse eller till ansvar för förseelse, som i 7 § här nedan sägs, eller har innehavare av sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid, skall domstolen till medicinalstyrelsen insända *protokoll och utslag i målet.*

Har någon, som innehar *Konungens* särskilda tillstånd att utöva läkarkonsten, blivit så dömd, som i första stycket sägs, eller har den, som innehar dylikt tillstånd, *av anledning, som i 4 § omförmäles*, blivit ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall medicinalstyrelsen, efter att hava erhållit kännedom om förhållandet, ofördröjligen göra anmälan därom hos *Konungen*.

6 §.

1 mom. Om någon, som enligt 1 § varit behörig att utöva läkarkonsten, men ej *längre* äger sådan behörighet, mot ersättning utövar läkarkonsten, straffes med

(Kungl. Maj:ts förslag.)

med ettusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

§ 7.

Om någon, som ej är eller varit därtill behörig, utövar läkarkonsten och därvid mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, lungsot eller sådan smittsam sjukdom, till förekommande av vars införande i eller utbredning inom riket *Kungl. Maj:t* meddelat särskilda föreskrifter, eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller med fängelse i högst sex månader. Sker det yrkesmässigt, må tiden för fängelsestraffet höjas till ett år.

Utövas eljest läkarkonsten av någon, som ej är eller varit därtill behörig, och sker det yrkesmässigt; då skall till böter från och med femtio till och med ettusen kronor dömas, där ej utrönes, att de, som varit föremål för behandling, icke därav fått skada till liv eller hälsa, eller ock att endast lindrigare, vanligen förekommande åkommor behandlats och därvid icke föreskrivits medel, som äro farliga för människors liv eller hälsa.

(Utskottets förslag.)

böter från och med femtio till och med ettusen kronor. Sker det yrkesmässigt, må straffet kunna höjas till fängelse i högst ett år.

Lag samma vare, om någon överskrider honom enligt 1 § 4 mom. meddelad särskild tillåtelse att i viss omfattning utöva läkarkonsten.

2 mom. Om någon, som ej är eller varit behörig till läkarkonstens utövning, mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, tuberkulos, kräftsjukdom, eller sådan smittsam sjukdom, till förekommande av vars införande i eller utbredning inom riket *Konungen* meddelat särskilda föreskrifter, eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor. Sker det yrkesmässigt, må straffet kunna höjas till fängelse i högst ett år.

Utövas eljest läkarkonsten av någon, som ej är eller varit därtill behörig, och sker det yrkesmässigt; då skall, där behandlingen varit av beskaffenhet att medföra fara till liv eller hälsa för den behandlade, dömas till böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

3 mom. Har någon, som gjort sig skyldig till brott, som i 1 eller 2 mom. sägs, därvid vållat annan skada till liv eller hälsa, gälle vad i allmänna strafflagen om sammanträffande av brott är stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

§ 8.

Är någon delaktig i förseelse mot denna *förordning*, straffes efter ty i 3 kap. strafflagen för varje fall är stadgat.

§ 9.

Verksamhet, som tillkommer sjukgymnast eller sjukvårdsbetjäning, anses ej som utövning av läkarkonsten enligt denna *förordning*.

§ 10.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna *förordning*, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång åtal emot honom ägt rum och han därav undfått del, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse; dock att fängelsestraff ej må överstiga ett år.

§ 11.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna *förordning*.

§ 12.

Böter, som efter denna *förordning* ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böterna, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

(Utskottets förslag.)

7 §.

Är någon delaktig i förseelse mot denna *lag*, straffes efter ty i 3 kap. strafflagen för varje fall är stadgat.

8 §.

Verksamhet, som tillkommer *tandläkare*, sjukgymnast eller sjukvårdsbetjäning, anses ej som utövning av läkarkonsten enligt denna *lag*.

9 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot denna *lag*, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång åtal emot honom ägt rum och han därav undfått del, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse; dock att fängelsestraff ej må överstiga ett år.

10 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna *lag*.

11 §.

Böter, som efter denna *lag* ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böterna, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

§ 13.

I beslut, som enligt denna *förordning* meddelats av medicinalstyrelsen, må ändring sökas hos *Kungl. Maj:t* inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut; skolande dock, utan hinder av besvär, beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan vara förordnat.

(Utskottets förslag.)

12 §.

I beslut, som enligt denna *lag* meddelats av medicinalstyrelsen, må ändring sökas hos *Konungen* inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut; skolande dock, utan hinder av besvär, beslutet lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan vara förordnat.

13 §.

Genom denna lag upphävas de i Kongl. Maj:ts Privilegier för Collegium Medicum den 30 oktober 1688 givna straffbestämmelser för obehörigt utövande av läkarkonsten.

Denna *förordning* träder i kraft den 1 januari 1916.

Läkare, som dessförinnan erhållit legitimationsbevis, skall anses som legitimerad läkare enligt denna *förordning*.

Denna *lag* träder i kraft den 1 januari 1916.

Läkare, som dessförinnan erhållit legitimationsbevis, skall anses som legitimerad läkare enligt denna *lag*.

2:o) att herr *Lindhagens* ifrågavarande motion, i vad den icke besvarats genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, samt

3:o) att ej heller de i anledning av förevarande proposition i övrigt väckta motionerna, därest de icke

kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 maj 1915.

På utskottets vägnar:

H. BIÖRKLUND.

Reservationer:

Herr *Eklundh* har anfört följande:

»Då, enligt vad departementschefen i sin specialmotivering till § 1 mom. 4 anfört, stadgandet synes avse att lämna kvacksalvarne — visserligen oskadliga och ofarliga — legitimation, och då detta förfaringssätt är hos oss hittills okänt och skulle kunna leda till farliga konsekvenser, anser jag, att detta moment bör helt utgå, så mycket mera som något fall icke är känt, då ett sådant stadgande bort komma att tillämpas.

Under åberopande av vad jag anfört i min särskilda motion, anser jag § 3 bör helst uteslutas; skall den emellertid kvarstå, så synes mig, att strafflags hänvisning till 14 kap. 27 § om fosterförföring bör framför andra medtagas.

Bestämmelserna i §§ 4 och 5 angående förfaringssättet med läkare, som drabbats av sinnessjukdom eller råkat i annan rubbning i sitt själs-tillstånd, höra enligt min mening till allmänna läkarinstruktionen och instruktionen för medicinalstyrelsen och böra icke intagas bland straffbestämmelser för obehörig utövning av läkarkonsten eller för brott av läkare.

Bestämmelserna i § 6, som bryta den mera än 200 år gamla principen hos oss om kvacksalveriets olaglighet och straffbarhet, utan att enligt min mening tillräckliga garantier givas mot obehörig utövning av läkarkonsten, särskilt icke beträffande ockrandet på människors övertro och svindlerierna med bland annat den s. k. sockergrynsindustrin, synas mig synnerligen olämpliga. Med åberopande även av vad jag anfört i andra punkten av min motion, och då jag icke har utsikt att få sådana ändringar vidtagna i utskottets förslag, att detsamma kan av mig biträdas, så får jag yrka avslag på hela lagförslaget och hemställa

att riksdagen vill besluta avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utarbetande av nytt förslag, grundat på av mig uttalade principer.»

Herr *Almer* har anfört:

»Då det här är fråga om att i stor utsträckning legalisera kvacksalveriet, som här i landet hittills varit straffbart, ehuru ytterst sällan straff utkräfts, synes mig, att man borde gått fram med större försiktighet.

En fri utövning av ett näringsfång, som i så hög grad ockrar på människors okunnighet och vidskepelse som kvacksalveriet i sina många och skiftande former visat sig göra, kan ej bli annat än till skada för den allmänhet som exploateras. Förvisso kan man ej utrota kvacksalveriet med strafflagsparagrafer, utan vad, som här brister, är upplysning.

Men så länge allmänheten i vida kretsar hyser den uppfattningen, att ju okunnigare en person är, desto större förutsättningar har han att skänka bot, torde ej bestämmelser kunna undvaras, om man vill skydda denna allmänhet mot kvacksalveriets svåraste avarter.

I motiveringen till den kungl. propositionen, sid. 22 och 23, har särskilt framhållits som önskvärt att med lagstiftning söka träffa visst, i högre grad skadligt kvacksalveri, det i samband med medicintillverkning och medicindistribuering, i stor skala och förmedelst all modern reklam såsom annonsering, frågolistor, cirkulärbrev etc. bedrivna.

Hade denna grundsats kunnat komma till uttryck i lagen, hade man säkerligen varit inne på rätt väg. Så är emellertid ej förhållandet i den kungl. propositionen och ännu mindre i utskottets förslag.

Jag har därför inom utskottet hävdad den uppfattningen, att, om ej lagförslaget kunde så utformas, att det i den kungl. propositionen ovanantydde motivering angivna ändamålet vunnes, vore det bättre att förkasta hela lagen.

Då emellertid utskottet enat sig om att, med vissa ändringar av kungl. maj:ts förslag, i avsikt att göra lagen ännu mindre effektiv gent emot kvacksalveriet i allmänhet, hos riksdagen tillstyrkt förslagets antagande som lag och man således kan förutsätta, att utskottets förslag kan komma att av riksdagen godkännas, har jag ansett mig böra på tvänne punkter hemställa om ändring av utskottets ovan nämnda förslag.

Jag hemställer alltså att

- 1) § 6 mom. 1 måtte få samma lydelse som § 6 i Kungl. Maj:ts förslag.
- 2) § 6 mom. 2 andra stycket måtte i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag § 7 andra stycket få följande ändrade lydelse: »Utövas — — — (Kungl. Maj:ts förslag) — — — då skall, om någon som varit föremål för behandling, fått skada till liv eller helsa,

till böter — — — (Kungl. Maj:ts förslag) — — —
utrönes att skadan ej orsakats av behandlingen».

Det må anföras som stöd för min hemställan under punkt 1), att här är ett strängare straff motiverat, då straffet bör avse att omöjliggöra varje verksamhet som läkare. Fråntagandet av jus practicandi vore ju annars illusoriskt. Därav följer ock, att den, som utövat läkareverksamhet enligt § 1 mom. 4 ej bör höra hit, utan under följande moment i likhet med Kungl. Maj:ts förslag.

Under punkt 2) får jag erinra, att den föreslagna bestämmelsen, som bygger på samma princip som Kungl. Maj:ts förslag, har framför detta även den fördelen att åtalsrätt precicerats till endast konstaterade fall av skada. Härigenom torde en del av den kritik, som utskottet riktat mot Kungl. Maj:ts förslag, ha förlorat i betydelse. Gent emot utskottets förslag torde böra som ett företräde framhållas den fördelning av bevisskyldigheten som förslaget innebär.»

Herr *Hult* har beträffande 6 § 2 mom.

ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, i vad angår de i första stycket av detta moment särtkilt angivna sjukdomar.
